

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

своевременным является разработка инструментария учета проектов по межсекторному взаимодействию на национальном и региональном уровнях и его внедрение в практику статистических органов Украины.

СПИСОК ИСТОЧНИКОВ:

1. АО “Систем Кэпитал Менеджмент” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.scm.com.ua>.
2. ОАО “Мобильные телесистемы Украина” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mts.com.ua>.
3. Группа компаний “НИКО” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.niko.ua>.
4. ООО “МЕТРО Кеш энд Керри Украина” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.metro.ua>.
5. ЗАО “Киевская Инвестиционная Группа” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kig-ua.com>.

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА РЕГІОНУ В УМОВАХ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Мігущенко Ю.В., к.е.н., старший науковий співробітник Регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень у м. Львові,

Поповіченко Ю.А., аспірант МАУП¹

Вступ. Проблема зміцнення економічної безпеки малого підприємництва особливо актуалізується в умовах трансформації економіки та посилення дії системних ризиків підприємницької діяльності. Проте окремим аспектом проблеми, яка досліджується, є необхідність реалізації додаткових заходів в межах державної політики посилення економічної безпеки малого підприємництва в умовах фінансових чи економічних криз. Такий висновок є об'єктивним та походить з того, що в умовах фінансово-економічної нестабільності посилюється дія дестабілізуючих чинників впливу та перешкод діяльності суб'єктів первинної ланки економіки і розвитку підприємництва, значно обмежуються можливості (передусім фінансові) органів державного управління як головного суб'єкта реалізації заходів з удосконалення системи безпеки сектора малого підприємництва, створюються додаткові труднощі функціонування грошово-кредитної та банківської систем, що сповільнює стан фінансових потоків, економічний розвиток, його збалансованість та знижує рівень стійкості економіки до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів.

Більше того, в умовах загострення фінансових відносин, зниження рівня економічної ефективності первинної ланки економіки, зменшення кількості робочих місць, стає очевидним, що створення економіко-правового бізнес-середовища, за якого більшість малих підприємств можуть сформувати належний рівень власної економічної безпеки та прогнозувати і нівелювати ризики фінансової кризи, є життєво необхідним для кожної держави.

Постановка завдання. Для забезпечення зміцнення економічної безпеки малого підприємництва в регіонах України необхідно реалізувати заходи, спрямовані на удосконалення інституційно-правового забезпечення економічної безпеки сектора малого підприємництва.

Основний матеріал. Зауважимо, що політика сприяння посиленню фінансової безпеки як головного складника економічної безпеки малого підприємництва в умовах кризи має передусім реалізовуватися на макrorівні ієрархії управління економікою. При цьому потрібно додати, що за кожним з напрямів посилення фінансового складника безпеки підприємництва необхідно розробити та реалізувати заходи, які передбачають зміни до відповідного законодавчого забезпечення, а також створення чи активізації діяльності організацій фінансово-кредитного ринку та підтримки і сприяння розвитку підприємництва. Вважаємо також, що головними суб'єктами реалізації заходів зі зміцнення фінансової безпеки підприємництва є органи державного управління, державні та недержавні установи фінансово-кредитного сприяння суб'єктам підприємництва, асоціативні підприємницькі об'єднання та організації, підприємства та організації фінансово-кредитного, страхового ринку, суб'єкти підприємницької діяльності, представники ЗМІ, громадськість.

Крім того, подальший розвиток сформованої в Україні системи інституційного гарантування безпеки малого підприємництва доцільно здійснювати за напрямками в межах трьох підсистем відповідної державної політики – інформаційної, прийняття рішень та мотиваційної. Стосовно потреби у мінімізації впливу ризиків фінансово-економічної кризи, то з вказаних у попередніх структурних частинах роботи важливо реалізувати такі заходи: розвиток мережі інформаційно-аналітичних центрів безпеки підприємництва; удосконалення нормативно-правової бази зміцнення економічної безпеки підприємництва за найбільш незабезпеченими її функціональними складовими (дозвільна система, захист конкуренції, права власності та інтересів інвесторів); внесення коректив у систему оподаткування малого бізнесу; розвиток галузевих, територіальних мереж страхових, гарантійних фондів, кредитної кооперації, а також сприяння розвитку мережі базових інноваційно-технологічних центрів передачі технологій та зміцнення інноваційної компоненти економічної безпеки підприємництва.

З іншого боку, вивчення теоретичних засад фінансової безпеки підприємництва, обумовлює потребу у покращенні таких параметрів цього функціонального складника безпеки, як рівень захищеності юридичних прав кредиторів і позичальників, зниження рівня відсоткової ставки за кредитами комерційних банків, підвищення середніх умовних показників ліквідності і фінансової стійкості, зниження рівня податкового навантаження та рівня інфляції, підвищення рівня „зильності страхування”, збільшення рівня капіталізації вітчизняних підприємств.

Додамо до вказаного, що важливим базисом обґрунтування пріоритетів та програмно-цільових заходів зміцнення економічної безпеки малого підприємницького сектора економіки в умовах фінансово-економічної кризи є вивчення світового досвіду реалізації державної політики в аналізованій сфері. Так, найбільш вагомими заходами, реалізованими під час фінансово-економічної кризи багатьма країнами були:

- зниження рівня податкового навантаження на суб'єкти підприємництва (ставка податку на прибуток в Чехії була знижена з 21% до 20%, у Нідерландах – з 23% до 20%, в Росії – з 24% до 20%; верхня ставка прибуткового податку була знижена у Великобританії з 45% до 40%, а нижня – з 15% до 13,5%; крім того, було знижено ставку оподаткування ПДВ майже у всіх країнах ЄС);
- зменшення обсягів дефіциту та видатків державного бюджету (так, уряд Чехії зменшив соціальні виплати, у тому числі на 4% заробітну плату в бюджетній сфері);
- забезпечення максимальної відповідальності дій органів державного управління, з тим, щоб не створювати в економіці неправильних стимулів, викривлення мотивації підприємств і населення, підризу довгострокових перспектив розвитку з метою активізації використання всіх наявних інструментів економічної та соціальної політики задля недопущення незворотних руйнівних процесів в економіці, підризу довгострокових перспектив розвитку країни, забезпечуючи при цьому і вирішення стратегічних завдань (досвід Російської Федерації);
- стимулювання споживчого попиту населення, надання фінансової допомоги домашнім господарствам та здійснення державних інвестицій в інфраструктуру та ключові галузі, такі, наприклад, як автомобілебудування (досвід країн Німеччини, Великобританії, Франції, Італії);
- розширення пільгового кредитування малого бізнесу за рахунок державних коштів; субсидіювання частини або навіть усіх

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

відсотків за кредитами, насамперед іпотечними (досвід країн ЄС);

- здійснення державного інвестування у будівельний комплекс країни передусім на підтримку соціального житла (досвід Великобританії, Франції);
- надання податкових пільг суб'єктам підприємницької діяльності, а також суттєвої підтримки фінансовому сектору (включаючи так звану рекапіталізацію банків) з метою гарантування міжбанківського кредитування (досвід Франції);
- збільшення мита на товари розкошу (досвід Великобританії).

Крім того, доцільно наголосити, що окремі країни світу, які не володіють більшим порівняно з Україною економічним та ресурсним потенціалом, змогли створити суттєво краще економіко-правове середовище для функціонування і розвитку підприємництва (що одночасно посприяло певному нівелюванню негативного впливу на підприємницький сектор фінансово-економічної кризи та є наглядним прикладом для України). Так, високими є місця в рейтингу (за рівнем сприятливості підприємницького середовища) Світового Банку таких країн, як:

- Грузія (легкість ведення підприємництва – 11-те місце, у тому числі за характеристиками: реєстрація власності – 2-ге місце; реєстрація підприємства – 5-те місце; отримання дозволу на будівництво – 7-ме місце);
- Естонія (легкість ведення підприємництва – 24-те місце, у тому числі за характеристиками: реєстрація власності – 13-те місце; реєстрація підприємства – 37-ме місце; отримання дозволу на будівництво – 20-те місце; міжнародна торгівля – 3-те місце);
- Азербайджан (легкість ведення підприємництва – 38-ме місце, у тому числі за характеристиками: реєстрація власності – 9-те місце; реєстрація підприємства – 17-те місце; кредитування – 15-те місце; захист інтересів інвестора – 20-те місце).

Разом з тим, враховуючи об'єктивну обмеженість як фінансових, так і організаційних ресурсів держави, зрозуміло, що в умовах посилення фінансових чи економічних криз необхідно передусім реалізувати заходи, спрямовані на нівелювання найбільш типових та суттєвих ризиків для критичної маси суб'єктів підприємництва, якими є: стрімке зростання вартості кредитних ресурсів; втрати внаслідок девальвації національної валюти; ускладнення системи платіжних розрахунків між підприємствами; структурна деформація зовнішніх ринків; кризове погіршення інноваційного потенціалу; зниження якості дебіторської заборгованості; зниження ринкової вартості підприємства; критичне зменшення попиту та обсягів діяльності і як наслідок – погіршення ефективності діяльності, ліквідності і фінансової стійкості суб'єктів первинної ланки економіки.

Враховуючи вказане актуалізується потреба у реалізації заходів, спрямованих на покращення рівня доступності малих підприємств та зниження вартості фінансово-кредитних ресурсів, мінімізації фінансових ризиків і сприяння збільшенню обсягів та економічної ефективності діяльності вітчизняних економічних агентів первинної ланки економіки. Вважаємо, що пріоритетними напрямками посилення фінансового складника економічної безпеки сектора малого підприємництва в умовах фінансово-економічної кризи необхідно визначити: удосконалення фіскальної політики, підвищення рівня доступності суб'єктів господарювання до фінансових ресурсів та іноземних інвестицій, мінімізацію валютних ризиків підприємств, удосконалення системи фінансово-кредитного сприяння суб'єктам підприємництва, розвиток системи страхування ризиків (рис. 1).

Зазначимо, що закономірними діями представників державного управління в умовах виникнення труднощів та перешкод діяльності суб'єктів підприємництва є зниження рівня оподаткування та іншого прямого чи опосередкованого втручання у діяльність підприємств. Відповідно оптимізація та навіть зниження рівня податного навантаження на суб'єкти підприємництва використані багатьма країнами після настання світової фінансово-економічної кризи.

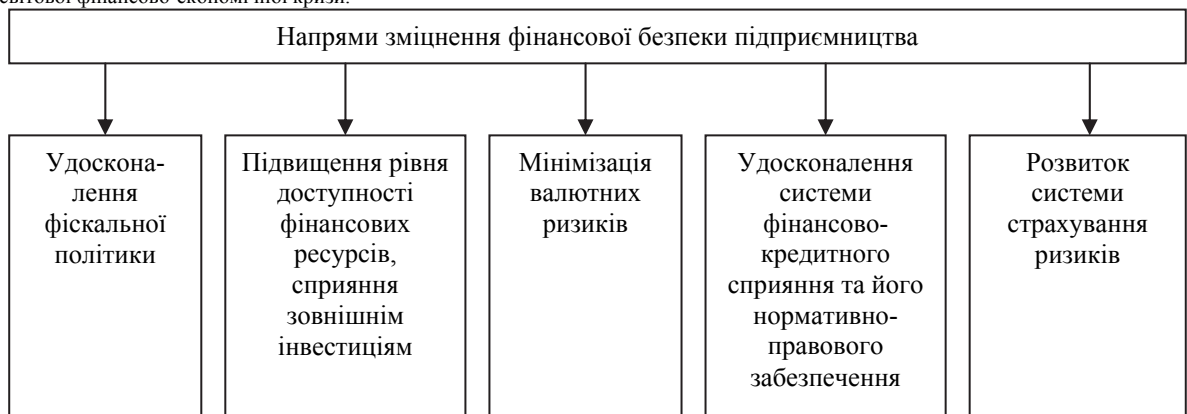

Рис. 1. Пріоритетні напрями посилення фінансового складника економічної безпеки сектора малого підприємництва в умовах фінансово-економічної кризи

Щодо України, то в умовах надмірного податкового тиску частина малих підприємств або обсягів їх господарської діяльності об'єктивно переходить у тіньовий сектор ринку, що викривлює ринкове конкурентне середовище, створює конкурентні переваги тіньовому сектору порівняно з суб'єктами, які здійснюють легальну підприємницьку діяльність, часто призводить до розвитку неформальних суспільних та економічних відносин між органами державного управління, контролюючими структурами, бізнесом та навіть до криміналізації підприємницького середовища.

Суттєве зростання показників розвитку підприємництва (зокрема за рахунок зниження рівня тінізації і криміналізації підприємницького середовища) та забезпечення належної активізації підприємницької діяльності в Україні об'єктивно може бути забезпечена лише через постійне відновлення обсягів господарської діяльності підприємств та збільшення масштабів виробництва товарів і послуг, що є неможливим без інвестицій, розвитку науково-технічного потенціалу підприємств тощо. Диспропорції у розвитку галузей економіки, постійна нестача власних оборотних коштів для фінансування інвестицій, створення рівних засад конкуренції для всіх суб'єктів ринку все більш наполегливо потребують вирішення питання про регулювання податкового навантаження, зокрема у галузях, які визначають динаміку розвитку вітчизняної економіки та її територій.

Низький рівень ефективності вітчизняної податкової системи призвів до значної тінізації економіки України, що негативно впливає на всі соціально-економічні процеси, які відбуваються в суспільстві. Тіньова економіка створює реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку держави, негативно впливає на імідж країни, її конкурентоспроможність, ефективність структурних та інституційних реформ. За різними оцінками рівень тінізації вітчизняної економіки становить 30,0 % - 60,0 %. Регулювання податкового навантаження необхідно розглядати як вагомий та об'єктивно необхідний інструмент детінізації бізнесу та подальшої активізації ділової активності в Україні.

Недоліки вітчизняної системи оподаткування призводять до криміналізації підприємницького середовища, що виявляється як в ухиленні (повного або часткового) від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів (стаття 212 Кримінального кодексу України), а так і в об'єктивно пов'язаних з цим таких злочинних діях, як фіктивне підприємництво, банкрутство, доведення до банкрутства,

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

приховування стійкої фінансової неспроможності (статті 205, 218 та 219 Кримінального кодексу України); формування неформальних економічних відносин між працівниками контролюючих структур та суб'єктами підприємництва (більшість статей розділу „Злочини у сфері службової діяльності” Кримінального кодексу України).

Високі ставки податків та обов'язкових соціальних платежів вітчизняні підприємці вважають найбільш важливим фактором, який перешкоджає подальшому розвитку підприємництва у нашій країні та другим за значенням (після корупції в органах державної влади та місцевого самоврядування), який стримує розвиток бізнесу в Україні.

Разом з тим в Україні ще не задіяні усі належні резерви системи оподаткування щодо формування бюджету. Про це свідчить рівень загального податкового навантаження у 27 країнах ЄС, який в середньому становить близько 40% (у таких країнах, як Швеція – 51,3%, Данія – 50,3%, Бельгія – 45,0%) і має тенденцію до подальшого зростання. Проте згідно з досвідом країн ЄС подальше зростання податкового навантаження в Україні може стати можливим лише за рахунок розширення бази оподаткування, передусім за рахунок збільшення питомої ваги у загальних податках інших платежів (окрім податку на прибуток та ПДВ); збільшення податків до місцевих бюджетів та/чи залучення до бази оподаткування податків від продажу нерухомого майна, відсотків за депозитами та капіталовкладеннями з одночасним зменшенням ставок податку на прибуток та ПДВ, зниження відрахувань підприємств до фондів обов'язкового державного соціального страхування. З огляду на системний характер проблеми та довгостроковий її негативний вплив на показники розвитку підприємництва і ділової активності в Україні лише зміни системи оподаткування у цьому напрямі дозволять гармонізувати вітчизняну податкову систему до принципів ЄС та посилити фундаментальні підвалини для макроекономічної стабільності, стимулювати для іноземних інвестицій.

З метою удосконалення вітчизняної податкової системи та забезпечення розвитку підприємництва в Україні необхідним є дотримання таких принципів: рівність і взаємну „симетричну” адміністративну та майнову відповідальність держави і платників податків; перегляд складу і ставок податків з метою оптимізації загального податкового навантаження та зниження рівня асиметрії його розподілу в центральній і місцевій бюджеті, у галузевому аспекті та за видами податків; реформування оподаткування ПДВ і введення податку на нерухомість; забезпечення дотримання вимог Бюджетного кодексу України та Законів України „Про систему оподаткування” і „Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності” при внесенні змін до податкового законодавства; врахування світового досвіду, зокрема, принципів системи оподаткування країн-членів ЄС; сприяння розвитку інноваційно-інвестиційного типу виробництва – розширеного відтворення матеріальних благ переважно інноваційного характеру; спрощення порядку нарахування амортизації основних засобів; внесення до розрахунку бази оподаткування всіх витрат, пов'язаних із веденням бізнесу; заохочення інвестиційного використання коштів, які легалізуються (зокрема, звільненням від оподаткування інвестицій у суспільно значущі сектори та галузі економіки (інноваційна діяльність, інвестиції в людський капітал тощо); запровадження податкових стимулів до нагромадження та інвестування коштів в інноваційний сектор; звуження фінансової бази тінювого господарювання через зменшення рівня оподаткування фізичних осіб на величину документально підтверджених коштів, витрачених на розвиток людського капіталу (освіта, підвищення кваліфікації тощо).

Втім, оптимізація вітчизняної системи оподаткування є важливою, проте недостатньою передумовою зміцнення фінансової безпеки вітчизняних малих підприємств. Доволі важливими інструментами в межах аналізованої державної політики є підвищення рівня доступності суб'єктів підприємництва до фінансових ресурсів, стимулювання іноземних інвестицій, а також удосконалення системи фінансово-кредитного сприяння підприємництву та його інституційного базису. Зокрема, актуалізувалася потреба у: посиленні фінансово-кредитного сприяння (відшкодування частини відсотків за користування кредитом, збільшення терміну погашення кредиту, надання майнової поруки і т. ін.) суб'єктам підприємництва з дотриманням передусім принципу обов'язковості (щодо державного фінансування); спрощення механізмів мікрокредитування; удосконалення механізмів функціонування фондів порук, страхових та гарантійних фондів, кредитної кооперації підприємництва; підвищення рівня сприятливості інвестиційного клімату; створення системи стимулів легітимізації тінювих доходів і т. ін.

Щодо мінімізації валютних ризиків вітчизняних суб'єктів підприємництва в умовах фінансово-економічних ускладнень, то, на нашу думку, органам державного управління передусім необхідно забезпечити виконання роботи за такими напрямками: недопущення „втечі” іноземної валюти з території регіону і держави чи неповернення іноземної валюти у визначені чинним законодавством строки, а також забезпечення контролю за „відмиванням брудних грошей”, порушень у переведенні безготівкових коштів у іноземній валюті у готівку; збільшення валютних резервів з метою використання їх для недопущення значних коливань обмінного курсу національної валюти; недопущення перевищення критичної частки суб'єктів підприємництва, які здійснюють розрахунки з використанням іноземних валют та частки розрахунків у валюті в загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг) стосовно забезпеченості підприємств валютними коштами, достатніми для розрахунків з бюджетною системою, контрагентами та для власного споживання і накопичення з врахуванням забезпечення валютної ефективності.

Крім того, вважаємо, що з метою сприяння розвитку системи страхування фінансових ризиків вітчизняних суб'єктів малого підприємництва необхідно реалізувати заходи, спрямовані на сприяння розвитку організаційної та інституційної бази мінімізації фінансових ризиків суб'єктів підприємництва; посилення цільового програмування розвитку страхової сфери; стимулювання її участі у забезпеченні доступу підприємств до фінансово-кредитних ресурсів та конкурентних позицій на зовнішніх ринках; гарантування ефективного захисту майнових інтересів підприємств-страхувальників за рахунок запровадження інституту обов'язкового державного страхового нагляду з боку держави за діяльністю страхових компаній; сприяння розвитку інститутів ефективної саморегуляції страхової сфери; проведення просвітницької (роз'яснювальної) діяльності щодо використання страхової сфери як складової фінансової безпеки вітчизняних підприємств.

Подальші наукові дослідження повинні бути спрямовані на удосконалення системи моніторингу та діагностики рівня економічної безпеки сектора малого підприємництва регіону.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Новицький Г. В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України : монографія / Г.В. Новицький. – К. : Інтертехнологія, 2008. – 496 с.
2. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку : наук. доповідь / Олександр Степанович Власюк // Нац. ін-т проблем міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К. : Вид-во НІПМБ, 2008. – 48 с.
3. Экономическая безопасность России : общ. курс : учеб. / Под ред. Вячеслава Константиновича Сенчагова. 2-е изд. – М. : Дело, 2005. – 896 с.
4. Вечканов Г. С. Экономическая безопасность : учеб. / Григорий Сергеевич Вечканов. – СПб. : Питер, 2007. – 384 с.
5. Актуальные проблемы устойчивого развития : кол. моногр. / В. А. Акимов, Е. В. Бридун М. Ю. Ватагин и др. ; под общ. ред. И. В. Недина Е. И. Сухина. – К. : Знание Украины, 2003. – 430 с.

РЕЗЮМЕ

Узагальнено найбільш проблемні сфери, пов'язані з гарантуванням економічної безпеки сектора малого підприємництва регіонів України в умовах фінансово-економічної кризи, визначено пріоритетні напрями посилення фінансового складника економічної безпеки сектора малого підприємництва та обґрунтовано заходи державної політики, спрямовані на їх реалізацію.

Ключові слова: мале підприємництво, економічна безпека, інституційно-правове забезпечення.

РЕЗЮМЕ

Обобщенно наиболее проблемные сферы, связанные с гарантированием экономической безопасности сектора малого предпринимательства регионов Украины в условиях финансово-экономического кризиса, определенно приоритетные направления усиления финансовой

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

составляющей экономической безопасности сектора малого предпринимательства и обоснованно мероприятия государственной политики, направленные на их реализацию.

Ключевые слова: малое предпринимательство, экономическая безопасность, институционально правовое обеспечение.

SUMMARY

The most problem spheres, related to guaranteeing of economic security of sector of small enterprise of regions of Ukraine in the conditions of finance crisis are generalized, certainly priority directions of strengthening of financial component of economic security of sector of small enterprise and grounded measures of public policy, directed on their realization.

Keywords: small enterprise, economic security, institutional legal providing.

СТВОРЕННЯ ТРАНСКОРДОННИХ ПРОМИСЛОВИХ ЗОН І ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПАРКІВ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ТРАНСКОРДОННИХ РЕГІОНАХ

Мікула Н.А., д.е.н., проф., завідувач відділу,

Гоблик В.В., к.е.н., доцент, старший науковий співробітник, Інститут регіональних досліджень НАН України¹

Одним із невід'ємних атрибутів розвитку інфраструктури транскордонного співробітництва, орієнтованого на активізацію зовнішньоекономічних зв'язків у межах транскордонних регіонів, сформованих між Україною та ЄС, є створення транскордонних промислових зон, технологічних та індустріальних парків, а також інших спеціальних економічних територіальних утворень, покликаних стимулювати торговельно-економічну та інвестиційну співпрацю у транскордонному просторі.

Важливість цих утворень для досліджуваних транскордонних регіонів обумовлюється зростанням їхньої ролі та ваги в сучасному світі, в тому числі – в державах ЄС. При цьому більшість із них функціонує у високотехнологічних секторах економіки, зокрема, в авіаційній і біотехнологічній промисловості, сфері інформаційних технологій і телекомунікації, галузях охорона здоров'я, енергетики, інжинірингу, консалтингу тощо. Технологічні парки, а також індустріальні та промислові зони виступають важливим інструментом регіонального розвитку країн ЄС, на їх території створюються інноваційні підприємства та нові робочі місця, реалізуються інвестиційні проекти, відбувається підвищення якості людського капіталу тощо. [1] Саме завдяки цьому відбувається перетворення периферійних областей з відносно відсталою економікою у високорозвинені регіони. Наприклад, у Франції така політика дала змогу забезпечити поширення наукових організацій у провінціях. Ефективність територіальних науково-промислових комплексів для розвитку науково-технічного прогресу в регіонах визначається тим, що в їх рамках досягається оптимальна концентрація фінансових, людських, «мізкових», матеріальних ресурсів приватного і державного секторів, які забезпечують інтенсивне поширення і передачу науково-технічної інформації, а також взаємозабезпечення наукових і виробничих кадрів досвідом, полегшується координація між різними етапами інноваційного процесу тощо. [2]

Індустріальні парки і «технопарки» є не лише випробуванним методом стимулювання високотехнологічних виробництв, але й дієвим засобом відродження економічно занепалих територій. Адже вони дозволяють частково розвантажити інвестора нового проекту від витрат на інфраструктуру: на процес вибору та оформлення земельної ділянки, облаштування території й інженерних мереж, вивезення сміття, обслуговування залізничних колій тощо, тобто умовно-постійних непрофільних затрат «старт-апу» нового бізнес-проекту, які можуть бути доволі значними, особливо з урахуванням бюрократичних процедур.

Окреслені механізми можуть достатньо ефективно застосовуватися також і в межах транскордонних регіонів, забезпечуючи використання можливостей трансферу технологій, реалізації інвестиційних проектів та поширення інновацій між прикордонними територіями сусідніх держав. Зокрема, у транскордонних регіонах, створених між Україною та ЄС, саме через технологічні та індустріальні парки може відбуватися найбільш ефективна передача управлінських і виробничих технологій з країн ЄС в українські регіони, а також вирішуватись проблема тимчасового працевлаштування (трудова міграція) у певних секторах економіки.

Метою статті є аналіз можливостей використання інноваційної інфраструктури в транскордонних регіонах України та ЄС з огляду на законодавче забезпечення, готовності регіонального менеджменту, існуючі бар'єри та стимулюючі чинники розвитку периферійних територій.

На думку фахівців Національного інституту стратегічних досліджень (Я. Жаліло, В. Борщевського, А.Мокія, І.Бабець, Ю. Макогона, І.Хаджинова та ін.), поширеність індустріальних парків у світі обумовлена такими чинниками:

а) вони дозволяють підвищити інвестиційну активність в економіці, адже сама суть функціонування індустріальних парків полягає в залученні інвестицій, до того ж, як правило, у виробництво високотехнологічної продукції. Крім того, додатковим джерелом інвестицій є держава, яка фінансує розвиток інфраструктури;

б) вони дозволяють залучити іноземних інвесторів з їхніми капіталом та технологіями в економіку країни шляхом надання певних субсидій у спосіб, що не суперечить міжнародним нормам. Завдяки впровадженню індустріальних парків держава отримує легітимну можливість (з точки зору норм і правил СОТ) «субсидувати» інвестиційну діяльність, знижуючи реальні витрати бізнесу, що створює інвестиційний клімат, привабливий для іноземних інвесторів.

в) розвиток індустріальних парків дозволяє економічно, екологічно та естетично структурувати населені пункти, «очистивши» міста від промислового виробництва. Концентрація промислового виробництва на обмежених площах за межами житлових, історико-культурних та рекреаційних територій не лише робить економіку громади більш ефективною через зниження трансакційних витрат, але й дозволяє покращити якість життя та екологічний стан у відповідному населеному пункті. Для України, міста якої являють собою конгломерат з житлових масивів та екологічно шкідливих підприємств, цей аспект є вкрай важливим.

Підвищення потенційних можливостей для використання індустріальних парків з метою активізації зовнішньоекономічної діяльності в межах транскордонних регіонів, створених за участю прикордонних регіонів України та держав ЄС сприяє прийняттю у 2012 р. Закону України «Про індустріальні парки». На думку голови Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України В. Каськіва: «Інвестування на території індустріальних парків є найбільш прийнятною для інвестора формою ведення бізнесу. Закон «Про індустріальні парки» гарантує та захищає права інвестора, передбачає суттєве спрощення процедур доступу до земельних ділянок на території індустріальних парків. Одержання інвестором земельної ділянки з необхідним інженерно-технічним оснащенням дасть можливість суттєво скоротити час від початку інвестування до випуску продукції («час до ринку») з 2-3 років до 6-9 місяців. Індустріальні парки – це нова індустрія, яка дасть змогу створити понад 300 тис. робочих місць. Створення індустріальних парків дасть змогу за 3-4 роки залучити в українську економіку близько 8 мільярдів доларів інвестицій. Також це відкриє нові можливості для економічного розвитку регіонів України та стане фундаментом основою для приходу у країну потужних виробників» [3].

Водночас, вказаний закон далеко не вирішує усіх потенційних проблем, що можуть виникати на шляху формування в Україні індустріальних і технологічних парків, а також промислових зон, особливо якщо мова йде про їх транскордонну специфіку. Так, на думку багатьох експертів, спроба законодавчого унормування порядку створення та функціонування індустріальних парків у нашій державі містить цілу низку «лазівок» для лобістів, що прагнуть в обхід фіскального законодавства та при підтримці з державного бюджету отримувати мільярди надприбутки. Зокрема, це стосується функціонування керуючої компанії, яка забезпечуватиме облаштування індустріального парку та залучатиме його учасників для здійснення господарської діяльності. При цьому статус керуючої компанії дозволяє